

ปลุกหญ้าแฝกรับมือเอลนีโญ
สืบสานรักษา-ต่อยอดอย่างยั่งยืน

หน้า 4

ปลุก 'หญ้าแฝก' รับมือเอลนีโญ สืบสาน รักษาและต่อยอด

ประเทศไทยมี แผนแม่บทการพัฒนาและธรรมาภิบาลใช้
หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มาจนถึงฉบับ
ที่ 7 (พ.ศ. 2566-2570) จากจุดเริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2534

เริ่มต้นแผนแม่บท ฉบับที่ 1 เน้นการศึกษาวิจัยประโยชน์ของ
หญ้าแฝก

จรัลธาดา กรรณสูต องคมนตรี ได้เป็นประธานการ
สัมมนาเชิงปฏิบัติการ “การชี้แจงแผนแม่บทการพัฒนา
และธรรมาภิบาลใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ฉบับที่ 7” ที่สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) และ สถาบันวิจัย
สังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกันจัดขึ้นเมื่อเร็ว ๆ นี้
พร้อมกล่าวว่า โครงการพัฒนาการใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริดำเนินการมากกว่า 30 ปี ปัจจุบันเข้าสู่แผนแม่บท

พัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก ฉบับที่ 7 การรณรงค์การใช้หญ้าแฝกเป็นกลไกความร่วมมือสำคัญเพื่อให้เกิดการพัฒนาส่งเสริม ขยายผล ผลการรณรงค์ที่ผ่านมาเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อเกษตรกร ชุมชน และพื้นที่เสื่อมโทรม รวมถึงพื้นที่อื่น ๆ หลายมิติ เป็นความร่วมมือของภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาชน ร่วมสนองแนวพระราชดำริมาอย่างต่อเนื่อง แผนฉบับนี้ให้ความสำคัญการสนองพระราชปณิธานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการสืบสาน รักษาต่อยอด ตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในการใช้หญ้าแฝกอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม

ผศ.ดร.อุ้นเรื่อน เล็กน้อย อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยสังคม จุฬาฯ ในฐานะหัวหน้าโครงการพัฒนาการใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้รายละเอียดว่า จากแผนแม่บทฯ ในฉบับที่ 1 นำมาสู่แผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 นำความรู้ไปขยายผลไปยังกลุ่มเป้าหมาย คือกลุ่มเกษตรกรนำไปใช้เพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ เพราะดินที่มีสารเคมีมาก ๆ เกษตรกรจึงมีต้นทุนสูงในการเพาะปลูก ต่อมาในแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 3 และ 4

ให้ความสนใจเรื่องสิ่งแวดล้อม เพราะมีงานวิจัยว่าหญ้าแฝก ช่วยดูดซับซัลเฟอร์ในดินได้ ขณะที่แผนแม่บทฯ ฉบับที่ 6 กำลังเผชิญกับความแปรปรวนของภูมิอากาศ เพราะฉะนั้นในแผนฉบับนี้เน้นการใช้เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับความเสี่ยงภัยพิบัติดินถล่ม **ขณะเดียวกันการปลูกหญ้าแฝกเป็นพืชที่ไม่ต้องใช้สารเคมี** แต่อาศัยการดูแลใส่ใจของเกษตรกร ซึ่งเมื่อไม่มีขนาดยาวขึ้นสามารถตัดและคลุมดินได้ และ **รากช่วยบำบัดน้ำเสีย** แต่จากงานวิจัยไม่พบว่าหญ้าแฝกมีสารพิษอะไร สามารถสกัดเป็นน้ำมันหอมระเหย และชาติในกลุ่มประเทศแถบดินเอเชีย ซึ่งมีกลิ่นคล้ายหญ้า

“มองว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นเรื่องใหญ่ และประชาคมโลกกำลังขับเคลื่อนเรื่องนี้ เพราะมีงานวิจัยว่าหญ้าแฝกแก้ปัญหาเรื่องดินถล่มได้ ถือว่าเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งเพื่อรับมือ คือในแผน 7 เน้นหนัก 3 เรื่องคือ สืบสาน รักษาและต่อยอด สืบสานการอนุรักษ์ดินและน้ำตามแนวพระราชดำริ รักษาและเผยแพร่สร้างองค์ความรู้การใช้หญ้าแฝกเพื่อให้นวัตกรรมสังคม เพื่อให้เกิดวิถีคิดแบบใหม่ ในการใช้หญ้าแฝกในมิติอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เฉพาะอนุรักษ์ดินและน้ำแบบเดิม และการรักษาเครือข่าย ขยายผลกลุ่มเป้าหมายไม่ใช่แค่เกษตรกรที่ปลูกหญ้าแฝกเป็นครู นร.เครือข่ายในประเทศไทยและต่อไปถึงเครือข่ายหญ้าแฝกนานาชาติ” ผศ.ดร.อุ้นเรือน กล่าว

ดร.สุเชษฐ์ ลิขิตเลอสรวง อาจารย์คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวว่า การใช้หญ้า

แฝกเพื่อป้องกันภัยดินถล่ม ที่ผ่านมามีตัวอย่างของพื้นที่หมู่บ้านห้วยหมี่ จ.น่าน ซึ่งเป็นชาวลัวะ ได้ปลูกหญ้าแฝกผสมผสานกับวิถีกลและพืชอื่น ๆ เช่น ไม้ไผ่ ช่วยลดความเสี่ยงไม่ให้เกิดดินถล่มในจำนวนมาก แม้ยังไม่ยืนยันเท่ากับการป้องกันดินถล่มทางระดับวิศวกรรม แต่วิธีนี้ใช้งบประมาณที่สูงมาก ซึ่งที่ผ่านมามีอีกฝั่งของหมู่บ้านห้วยหมี่ คือหมู่บ้านห้วยขาบเคยประสบภัยดินถล่มแล้วมีผู้เสียชีวิต

“ประเด็นนี้มีความน่าสนใจเพราะมีการใช้หญ้าแฝกในหมู่บ้านลัวะ ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีมากที่สุด ใน จ.น่าน และอาศัย

อยู่บนภูเขาสูง เป็นเขตพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย ไม่สามารถสร้างโครงสร้างตามหลักวิศวกรรมได้ เพราะฉะนั้นหญ้าแฝกและวิถีกลในพื้นที่จะสู้ได้ จะช่วยรักษาชีวิตผู้คนแม้จะไม่มีประสิทธิภาพเท่ากับโครงสร้างด้านวิศวกรรมแต่อยู่ในพื้นที่ที่มีคุณค่า ขณะที่พื้นที่

อบต.แห่งนี้มีงบประมาณสำหรับภัยดินถล่มแค่หลักหมื่นบาท” ผศ.ดร. อุ่นเรือน ชี้ให้เห็นอีกแง่มุมหนึ่งด้านประโยชน์ของหญ้าแฝก

จากการคาดการณ์ของกรมอุตุนิยมวิทยา ประเทศไทย จะเผชิญสถานการณ์ เอลนีโญตั้งแต่สิงหาคม 2566 ทำให้เกิดภัยแล้ง หญ้าแฝกมีบทบาทหนึ่งเพื่อลดแรงวิกฤติน้อย่างไร

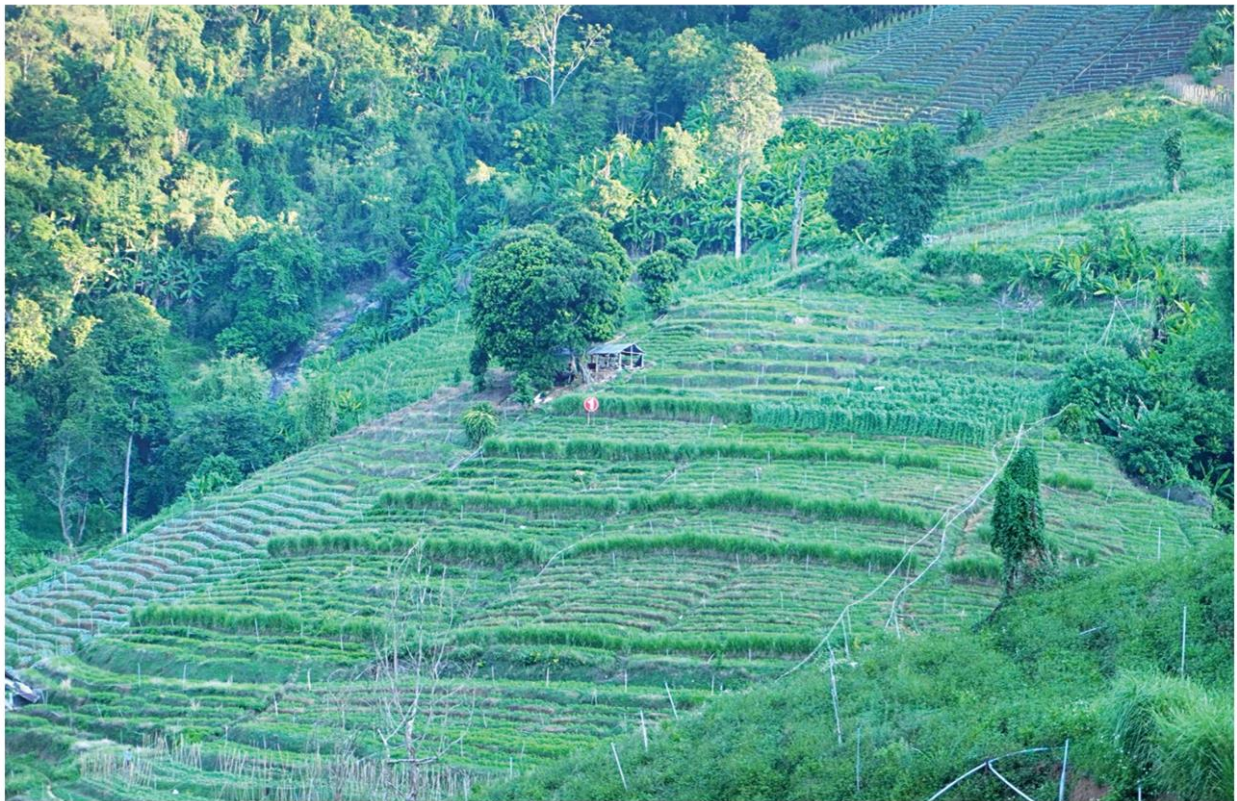
ดร.สุเชษฐ์ กล่าวว่า หญ้าแฝกมีอยู่หลายสายพันธุ์เหมาะสมกับพื้นที่ที่แตกต่างกันออกไป เรามีงานวิจัยที่เป็นองค์ความรู้หมดแล้ว โดยเฉพาะหญ้าแฝกสามารถนำไปปลูกครอบรอบเพื่อให้คงสภาพของบ่อเพื่อกักเก็บน้ำได้ ซึ่งหญ้าแฝกนั้นจะลดทำให้ดินรอบบ่อสไลด์

ได้ หญ้าแฝกมีประสิทธิภาพต่อการรักษาเสถียรภาพลาดดิน ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน เพราะรากหญ้าแฝกมีการยึดโยงมวลดินให้เกาะยึดกันให้แน่นขึ้น นอกจากนี้ หญ้าแฝกทำให้วัฏจักรอุทกวิทยาหรือวงจรรอบการเปลี่ยนแปลงน้ำกระชับขึ้น นี่คือประโยชน์ของหญ้าแฝกโดยตรง แต่ประโยชน์โดยอ้อมเข้าไปเสริมแรง ซึ่งเกษตรกรที่ใช้สารเคมีแล้วมีสารตกค้างหญ้าแฝกจะกักเก็บไว้ที่ตัวเองโดยมีกลไกทางไบโอที่สามารถคายสารเคมีนั้นออกไปได้ นอกจากนี้มีงานวิจัยที่คุณสมบัติของหญ้าแฝกมีส่วนกักเก็บคาร์บอนในดิน ซึ่งต้องศึกษาเพิ่มเติมในรายละเอียด

“หญ้าแฝกไม่ใช่พืชที่ปลูกแล้วสร้างเงิน แต่ช่วยสร้างความมั่นคง ความยั่งยืนของระบบนิเวศ ซึ่งการพัฒนาโดยใช้หญ้าแฝกต้องเป็นการทำเกษตรแบบผสมผสาน”

ทั้งนี้ปัจจุบันมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากกว่า 30 หน่วยงาน ซึ่งต้องดำเนินการแปลงแผนแม่บท ฉบับที่ 7 สู่อำนาจปฏิบัติ โดยมีหลายหน่วยงานจัดทำแผนปฏิบัติการเรียบร้อยแล้ว อาทิ กรมทางหลวง จัดทำแผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี (2566-2570) แผนการใช้หญ้าแฝก

บริเวณเชิงลาดทางในการบำรุง
รักษาทางหลวงลดการพังทลาย
หน้าดิน ปี 2566 จะปลูกหญ้า

แฝก 1.7 ล้านกล้า ปี 2567 จะปลูก 4.4 หมื่นกล้า ปีต่อไป
ลดลงเหลือ 3 หมื่นกล้า และลดลงเหลือหมื่นกล้าตามลำดับ
นอกจากนี้ ยังมีแผนการใช้หญ้าแฝกด้านการสร้างสายทางอีก
2 แสนกว่ากล้า ภาพรวม 2,060,000 กล้า

ส่วนสำนักอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำ กรมอุทยานแห่งชาติ
สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้จัดทำแผนแม่บทระยะ 5 ปี มี
กิจกรรมพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระ
ราชดำริ จัดอบรมหลักสูตรการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้า

แฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำจำนวน 1,200 คน และมี
โครงการฟื้นฟูพื้นที่ป่าอนุรักษ์ต้นน้ำระยะที่ 1 รวมถึงมีโครงการ
ปลูกหญ้าแฝกเพื่อสร้างความมั่นคงทางทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อม หน่วยงานภาคเอกชน เช่น บริษัท ปตท. มี
โครงการประกวดการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอัน
เนื่องมาจากพระราชดำริ การออกแบบผลิตภัณฑ์จากใบหญ้า
แฝก เป็นต้น

ดินดีน้ำดีคิดถึงหญ้าแฝก จากงานวิจัยพิสูจน์แล้วว่า
เมื่ออยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยพิบัติหญ้าแฝกมีคุณค่ามาก.

ทีมข่าววาไรตี้